

tett, és néhány plakátjának kidolgozásával megközelíti, el is éri ezt a követelményt, például Szombathy Bálint kiállítására került plakátjával vagy színházi plakátjával (a színész mozgásba hozott arca), melyen sikerült neki a színjátszást és annak lényegét vizuális élménnyé tenni.

A két művész közös tárlatán az összehasonlítás, első látzatra, ellentmondásos, de az eltérés főleg művészettechnikai eredetű. A függőkép-festészet és a plakátgrafika, az egyszerű példány egy részről, másik részről viszont a sokszorosított, tömegtermelési grafikai formaterv szembesülnek. Az első, vagyis a festészet, alkotása csak egy helyen, gyűjteményekben látható (képtárakban, múzeumokban), viszont a másik elvileg mindenütt, utcán, belső térben, sokszorosítva van jelen. „Leszáll a tömeg közé”, elvegyül vele. A két művész művészeti szemlélete nem esik oly távol egymástól, ahogyan közléseszközök mutatják. Megváltozott a kommunikáció. Tehát a társadalmi szerep vállalása teremt kapcsolatot a két művész között.

A múlt évben odaitélt Nagypáti Kukac Péter Díj művészetünk egy sajátos jelenségének diagnózisát adta, és ezzel a kulturszintézis feladatát tette sürgetővé.

ACS József

T Á J É K O Z Ó D Á S

A 143 CSOPORT

Jugoszláviában az új művészeti irányzatok szellemében működő csoportok szinte keletkezésük sorrendjében jutottak válságba, vagy bomlottak fel. Az úttörő szerepet betöltő szlovéniai OHO csoport után megszűnt a zágrábi TOK, az újvidéki Θ Kod, a belgrádi A3, s most éli végnapjait a szabadkai/újvidéki Bosch+Bosch. A neodadaista törekvéseket mutató, meglehetősen kétes értékű A3 felbomlása után 1975 márciusában Belgrádban egy újabb, a jugoszláv művészet szempontjából is új arculatú csoport alakult 143 néven. A keletkezése pillanatában és a múlt év elején kiadott dokumentációs anyaga hűen

szemlélteti az alkotói csoport arculatát és sajátosságait.

Már a vizsgálódás első szakasza után megállapítható, hogy a korábban alakult és megszűnt csoportok közül egyik sem indult a 143-hoz hasonló elméleti felkészültséggel, szilárd és körültekintően meghatározott programmal, mely az alapvető alkotói álláspontok egyeztetése mellett a csoporton belül kialakítható alkotói viszonyok szerkezeti sémáját is tartalmazza. A realizálás lényegében három szinten, egyéni, csoporton belüli egyéni és valóságos csoportszinten történik. A csoport szervezeti felépítése tehát bizonyos ellentétet rejt magában: művészeti és edukatív tevékenysége egyben kötött és nyitott is.

Mivel magyarázhatjuk a 143 csoport elméleti tudásának és alkotói tudatának szokatlanul magas szintű

megnyilvánulását? Nyilvánvalóan az idő és a tér összefüggésével. 1975-ben már nagyjából le lehetett szűrni az időszak művészeti irányzatok nemzetközi gyakorlatának tapasztalatait és tanulságait, eredményeit és hiányosságait; a csoportmunka bizonyos kérdéseinek közvetlen vizsgálatára pedig helyben is adódott alkalom. Míg a hatvanas évek végén az információbeszerzés, a fontosabb elméleti munkák felkutatása és ismertetése foglalta le az akkoriban alakult csoportok erejének és figyelmének jelentős részét, a hetvenes évek közepén már megérték a feltételek az önvizsgálat teljesebb megvalósítására. Az Egyetemista Kultúrközpont körül kialakult művészetkritikai szellem, az évente megrendezett nemzetközi művészeti szemle hiteles útmutatóként szolgált a fiataloknak. Így a 143 csoport a korábbiak önkeresése és folytonos öngazdálása helyett már az induláskor határozott munkatervet dolgozhatott ki. Megalakulásuk tényét pedig egy természetes folyamat eredményeként könyvelték el a szakemberek, s nem váltottak ki a korábbiakhoz hasonló kételkedő érdeklődést sem.

A csoport eddigi eredményei ennek megfelelően inkább közösségiek, mint egyéniek; az erős csoportszellem következtében egyetlen alkotót sem szabad külön kiemelni és népszerűsíteni.

A csoport tevékenysége egészében véve nyelvi jellegű. Az eszme és az anyag nyelvi artikulációjának végéig leredukált és funkcionális formája áll kutatásaik középpontjában, helyesebben, ez jellemzi a kifejezés síkját is. Jelentős mozzanat,

hogy a csoport tagjai a művészetet nem végeredményeiben, hanem állandó változásaiban, folyamataiban szemlélik. Így munkáik már nem is művek, hanem dokumentumok, melyek egy, a valóságban létezett vagy létező művészeti-nyelvi folyamat bizonyos töredékeit, szegmenseit őrzik. A vizsgálat tehát nem az alkotásra, illetve a dokumentálásra irányul, hanem az alkotás folyamatára. A fénykép, tárgy vagy szöveg formájában jelentkező munka csupán útmutató.

Tevékenységük alakulását, útját a *megalakulás, a kritikai magatartás, a viselkedés, a fejlődés, az alkotás, az új realitás, a tudat, a felszabadítás és az új lény* lépcsőzetes egymásra épüléstől teszik függővé, ami végül is új tudatformát eredményez. Figyelmüket a művészet-művelődéstudomány keretében jelentkező művészeti változásokra és folyamatokra összpontosítják, melynek értelmében ún. képzőművészeti és posztképzőművészeti osztályt különböztetnek meg. A hagyomány körébe tartozó képzőművészeti jelenségek formálásának, jelentésének és nyelvezetének elemzése mellett a szóban forgó jelenségeket kísérő elméleti-kritikai tevékenység analízisére is jelentős hangsúlyt fektetnek. Ezeknek a problémáknak az áttanulmányozása után nagyobb betekintést nyernek a napjainkat jellemző posztképzőművészeti jelenségekhez kötődő művészet-tudomány, művészetfilozófia, művészetpszichológia és művészeti antropológia helyzetébe és állapotába.

A kutatás a művészet mellett felöleli a filozófiát, a nyelvtudományt, a szociológiát, a pszichológiát és a

természettudományok területeit, azokat az ismeretforrásokat, melyek alapvetőek az alkotói magatartás újszerű értelmezésének szempontjából. A csoport egyes tagjai a művészettörténet jelentősebb állomásainál időztek el huzamosabb időre: Klee, Malevics, Mondrian, a konstruktivizmus, a szuprematizmus, a Bauhaus jelenségei felé fordultak. „Duchamp destruktív komplexusán és az uralmon levő egyéniségek gátló hatásán” felülemelkedve mindezeket a csoportos vagy egyéni kezdeményezéseket nyelvi szempontból „mentális konstruktivizmusnak”, formai szempontból viszont „diagrammszerű konstrukciónak” nevezték el. Míg a mentális konstrukciók esetében az egyénnel kapcsolatos tudati, gondolkodásbeli és alkotási egységet határozzák meg, a formális elemeket diagrammszerű rajzok, ideogrammák, fényképek, diafelvé-

telek, filmek, szövegek, katalógusok és könyvek alakjában mutatják be.

Ahogy Biljana Tomić művészettörténész, a csoport tagja kiemeli, tevékenységüket semmiképpen sem a meglévő művészeti viszonylatokba való beilleszkedés szándéka határozza meg. Az alkotás eszménye a kollektív együttműködés és az új tudatformát hordozó egyén kialakításában figyelhető meg, miközben fontos érezni és tudni, hogy ezen az úton társakra lehet találni.

Végül említsük meg a csoport tagjait a zágrábi Galerija nova-ban megtartott tavalyi tárlatuk katalógusa alapján: *Bojana Burić, Jovan Čekić, Dejan Dizdar, Paja Stanković, Biljana Tomić és Miško Šuvaković.*

SZOMBATHY Bálint